

Salgótarján, 1999. június

KÜLÖNSZÁM

A Magyar Közlöny 1999/35. számában megjelent a Kormány 64/1999. (IV.28.) Korm. rendelete a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről. Ennek kapcsán közöljük Bariczné Rózsa Mária Könyvtári Levelező/Lapban megjelent cikkét, mely hasznos információkat tartalmaz a könyvtárosok és a fenntartók számára, segítséget nyújt alapküldemények elkészítéséhez.

Kormányrendelet a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről

A rendelet kiadását *A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről* szóló 1997. évi CXL. törvény (továbbiakban: a törvény) 54. § (2) bekezdése alapján a 100. § (1) bekezdésének e) pontja írja elő.

A tervezet elkészítésénél az alábbi szempontokat vettük figyelembe:

- A könyvtárhasználati jog biztosításához, a könyvtárak rendszerszerű működtetéséhez és az egységes könyvtári informatikai rendszer kialakításához szükséges a nyilvános könyvtárak feladatait ellátó (és alapkövetelményeit teljesítő) könyvtárak számbavétel.
- E számbavételt a fenntartók által kiadott dokumentumok alapján kell elkészítenünk, hiszen a jegyzékbe való felvétel következménye lehet a különböző (NKÖM és BM) fejezeti kezelésű központi forrásokból való részesedés. A jegyzékkel tehát e központi támogatások felhasználásának ellenőrizhetőségét is biztosítanunk kell. A jegyzékben szereplő könyvtárak számára a központi forrásokból való támogatás nem automatikusan történik. A törvény 70. és 71. §-a alapján a jegyzékben való szereplés pályázatokon való részvételi lehetőséget jelent.
- A jegyzék tartalmát, illetve a kérhető információkat meghatározzák a törvény 54. §-ában rögzített alapkövetelmények, melyek szerint a nyilvános könyvtár:
 - a) mindenki által használható és megközelíthető,
 - b) könyvtári szakembert alkalmaz,
 - c) rendelkezik kizárólagosan könyvtári szolgáltatások céljaira alkalmas helyiséggel
 - d) rendszeresen, a felhasználók többsége számára megfelelő időpontban tart nyitva,
 - e) helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek,
 - f) statisztikai adatokat szolgáltat,
 - g) ellátja a következők alappfeladatokat:
 - fő céljait nyilatkozatban közzéteszi,
 - gyűjteményét folyamatosan fejleszti, feltárja, megőrzi, gondozza és rendelkezésre bocsátja,
 - tájékoztat a könyvtár és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól,
 - biztosítja más könyvtárak állományának és szolgáltatásainak elérését,
 - részt vesz a könyvtárak közötti dokumentum-és információcserében.
- A törvény 54. § (3) bekezdése alapján a nemzeti könyvtár, a települési könyvtár, a megyei könyvtár, a törvény 3. sz. melléklete szerinti országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtára nyilvános könyvtárnak minősül. Ezekben az esetekben a jegyzékbe vételhez csak a könyvtár létezését kell dokumentálni, az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. tv. hatálya alá tartozó könyvtárak - köztük az önkormányzati könyvtárak - esetében az alapító okiratának, más könyvtárak esetében az

ún. „nyilvános könyvtári tevékenység folytatására jogosító okiratának” beklüdüésével. Ez utóbbi dokumentum fogalmát a rendelet 6. §-a határozza meg. (A két dokumentum a rendelet 2. §-ától együttesen „alapító okirat” megnevezéssel szerepel.) Más a helyzet az 54. § (3) bekezdésben fel nem sorolt könyvtárak esetében. Ezekről a törvény úgy rendelkezik, hogy a követelmények teljesítésével és az erről szóló nyilatkozattal kérheti fenntartójuk a jegyzékbe való felvételt. Ezért a kormányrendeletben a két csoport számára eltérő szabályokat kellett megállapítanunk (a rendelet 3. §-a és a melléklet szerint).

- A jegyzéket minél kisebb adminisztrációval, de a folyamatos változások vezetethőségének biztosításával kell létrehozni. Ezért a rendelettervezet mellékletében található adatlap tartalmi elemeit beépítjük az évente kötelezően elkészítendő statisztikai adatszolgáltatás keretébe, amellyel a könyvtárak működésében bekövetkezett változások folyamatosan követhetővé válnak. A törvény 54. § (5) bekezdése pontosan meghatározza, hogy az alapkövetelményeket nem teljesítő könyvtárakat milyen módon lehet a jegyzékről törölni. A követelmények betartását a miniszter az éves statisztikai adatok figyelemmel kísérésével és a szakfelügyelet működtetésével tudja ellenőrizni. A szakfelügyelet működtetéséről a 100. § (3) bekezdésének 1) pontja alapján külön miniszteri rendeletet kell kiadnunk.

- A jegyzéket (és a változásokat évente) egyrészt kötelezően közzé tesszük a minisztérium hivatalos lapjában, másrészt a beadott dokumentumok alapján elkészített számítógépes adatbázist hozzáférhetővé tesszük az Interneten (itt a változásokat folyamatosan feltüntetjük majd). Ezzel is elő kívánjuk segíteni az állampolgárok tájékoztatását a bárki által igénybe vehető könyvtárakról.

A rendelettervezet az országos könyvtári szakmai és érdekképviseleti szervezetek véleményeinek, a minisztériumok és a Miniszterelnöki Hivatal észrevételeinek a figyelembevételével készítettük el. A tervezetet a Kulturális Érdekegyeztető Tanács 1998. december 9-ei, a Kormány az 1999. április 8-ai ülésén fogadta el, majd a Magyar Közlöny 1999. évi 35. számában jelent meg. Hatályba lépett: május 6-án.

A tv. 54. § (3) bekezdésében nem nevesített könyvtárak fenntartói (vagy működtetői) bármikor kérhetik, hogy vegyük fel könyvtárukat a jegyzékbe. Az e §-ban nevesített könyvtárak fenntartóinak viszont a hatálybalépéstől számított 60 napon belül (tehát július 5-éig) be kell küldeniük az Országos Széchényi Könyvtár - Könyvtártudományi és Módszertani Központba (Budapest, Budavári Palota F épület 1827) a könyvtár alapító okiratát (vagy a nyilvános könyvtári tevékenység folytatására jogosító okiratát).

Az okiratokat a Pénzügyminisztérium, a Belügyminisztérium és a könyvtáros szakma képviselői formai és tartalmi szempontból véleményezik. A számítógépes feldolgozást a KMK munkatársai végzik, a hiányosan vagy nem megfelelően beérkező dokumentumok esetében a NKÖM Könyvtári Osztálya veszi fel a kapcsolatot a könyvtár fenntartójával. A jegyzéket szeptember 3-áig kell megjelentetnünk a Kulturális Közlönyben.

A rendelet sajnós sajtóhibával jelent meg (kértük a helyesbítést). A 3. § (1) bekezdése helyesen: „A törvény 54. §-a (3) bekezdésének hatálya alá tartozó könyvtárak fenntartói a jegyzékbe való felvételhez a könyvtár alapító okiratát és a könyvtár vezetőjének nevét megküldik a KMK-nak.”

A könyvtári tevékenység folytatására jogosító okirat fogalmának bevezetése lehetővé tette, hogy bármely könyvtár felkerülhessen a jegyzékre. Ezen okirat kiadásánál a fenntartóra vonatkozó jogszabályok alapján kell eljárni.

A községi és városi önkormányzatok a törvényben előírt kötelező feladatot (települési könyvtári ellátás) kétféle módon teljesíthetik: vagy fenntartanak egy könyvtárt (önállóan vagy társulva más önkormányzattal), vagy egy nyilvános könyvtártól megrendelik ezt a szolgáltatást. **Ha az önkormányzat úgy dönt, hogy ezt a feladatot könyvtár-fenntartással teljesíti, akkor ezt a könyvtárt meg kell neveznie költségvetési szervként, vagyis a már jelzett államháztartási tv. 87. és 88. §-a (és e tv. végrehajtási rendelete: az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Kormányrendelet) alapján a képviselő-testületnek határozatot kell hoznia a könyvtár alapító okiratáról.** Ehhez nem szükséges dokumentálni a - közművelődési könyvtárak esetében - tömegesen általában negyven-ötven évvel ezelőtti alapítás tényét, de ha konkrét dokumentum vagy ismeret van erre vonatkozóan, arra a testületi határozat címében lehet utalni (pl: „Nyírtarcsa Község Önkormányzata Képviselő-testületének 35/1999. (V. 8.) Kt. sz. határozata a Nyírtarcsei Olvasókör által 1952. május 1-jén alapított Községi Könyvtár alapító okiratáról”). Az államháztartási tv. 88. §-a

felsorolja, hogy mit kell tartalmaznia ennek a dokumentumnak: „a költségvetési szerv nevét, székhelyét, állami feladatként ellátandó alaptevékenységét, gazdálkodási jogkörét, felügyeleti szervét, az alapító szerv nevét, a költségvetési szerv vezetőjének kinevezési rendjét, az ellátható vállalkozási tevékenység körét és mértékét”.

A **név megállapításánál** figyelembe kell venni a művelődési intézmények nevééről, elnevezéséről és névhasználatáról szóló 9/1989. (IV. 30.) MM rendelet előírásait. Ennek 2. §-a azt mondja ki, hogy „a művelődési intézmény hivatalos (cégszerű) neve a művelődési intézmény jogszabály szerinti megjelölése”. Önkormányzati könyvtárak esetében a könyvtári tv. 65. és 66. §-a községi, városi, fővárosi és megyei könyvtár nevez meg jogszabály szerinti megjelöléséért. Összevont intézmények esetében fontos, hogy e rendelet azt is kimondja, hogy „közös igazgatású művelődési intézmény esetén a feladatok alapján megkülönböztethető valamennyi intézményegység jogszabály szerinti megjelölését fel kell tüntetni”. A nyilvános könyvtári ellátás a könyvtári tv. alapján önállóan megfogalmazott feladata az önkormányzatnak, tehát az e feladatot ellátó könyvtár nevét az összevont intézmény nevében jelölni kell. Vagyis olyan összevont intézményt, amelynek a nevében a könyvtár szó nem szerepel, nem tudunk felvenni a jegyzékbe. Az általános művelődési központok esetében az ÁMK igazgatójának a rendelet mellékletének kitöltésével kéri meg a felvételt (nem elég csak az alapító okiratot beküldeni).

Ha a könyvtár több telephelyen is működik, akkor az alapító okiratban a **székhely** (amely „normális” esetben a könyvtár központjának a címe) rögzítése mellett célszerű feltüntetni a telephelyek címeit is.

Az **állami feladatként ellátandó alaptevékenység** megnevezését a jegyzék vezetéséről szóló rendelet 2. § (2) bekezdése egyértelműsíti: mindent fel kell sorolni, amit a könyvtári szolgáltatással kapcsolatban bármely jogszabály feladatként előírt a fenntartó számára. Ez a legnagyobb számban azoknál a könyvtáraknál jelent problémát, amelyek a községi (vagy városi) könyvtári feladatok mellett iskolai könyvtári feladatokat is ellátnak. Az ún. kettős funkció szerepeltetésére azonban két lehetőség is van:

- Alaptevékenységként szerepel mindkettő. Ebben az esetben egyrészt fel kell sorolni a könyvtári tv. 55. és 65. §-ában rögzített feladatokat, illetve (külön pontban) a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 3. sz. melléklete szerint felsorolt iskolai könyvtári feladatokat.
- Alaptevékenységként szerepelnek a települési könyvtári feladatok, és az iskolai könyvtári feladatokat kiegészítő feladatként írják elő.

Van harmadik lehetőség is e kettős feladat ellátására: Az alapító okiratban csak a települési könyvtári feladatok szerepelnek, és az iskolai könyvtári feladatok ellátására a könyvtár vezetője az iskola igazgatójával megállapodást köt (rögzítve azt is, hogy az iskola milyen összeggel járul hozzá a feladatok ellátásához). E megállapodást célszerű a jegyzővel ellenjegyeztetni.

Fontos tudni, hogy az okiratban rögzített feladatok felsorolása - elvileg, de sok helyen már a gyakorlatban is - az éves költségvetési tárgyalások alapját képezi. Nem mindegy tehát, hogy milyen módon rögzítik az elvégzendő tevékenységek körét, és hogy teljes körű-e a felsorolás.

A **gazdálkodási jogkört** a már említett 17/1998-as Korm. rendelet 14. és 15. §-a alapján kell megállapítani. A kis könyvtárak - főként a kis lélekszámú településeken, többnyire a Dunántúlon - eddig leginkább ún. szakfeladatként szerepeltek a polgármesteri hivatal költségvetésében. Ezek folyamatos működésére - s főként a fejlesztésükre - azonban semmilyen garanciánk nincsen, hiszen a képviselő-testület a polgármesteri hivatal költségvetésében állapít meg egy tételt (amely többnyire tartalmazza a hivatal számára megvásárolandó közlönyök és más kiadványok költségeit is, ami általában többszöröse a könyvtár éves beszerzési keretének), de ezt az összeget a jegyző bármikor módosíthatja.

Könyvtárainkat tehát olyan helyzetbe kell hoznunk, hogy róluk csak a képviselő-testület dönthessen. Ez adhat garanciát ahhoz, hogy a helyi alkudozási folyamatban a könyvtárosok képesek legyenek képviselni a könyvtárak - illetve az olvasók - érdekeit.

Fontos tudni, hogy az ún. „résztörvényes költségvetési egység” is költségvetési szerv, amelynek ki kell adni az alapító okiratát, megjelölve benne, hogy melyik az az önállóan gazdálkodó költségvetési szerv, amely a fenntartói által meghatározott pénzügyi-gazdasági feladatait ellátja. A két költségvetési szerv között megállapodásban kell rögzíteni a munkamegosztást és a felelősségvállalás rendjét. (Tehát kis könyvtárak esetében célszerű az ilyen megállapodásban rögzíteni, hogy az állománygyarapítási keret felhasználása a könyvtáros joga és felelőssége.)

Önkormányzati könyvtárak esetében a **felügyeleti és az alapító szerv** az önkormányzat képviselő-testülete (és nem a polgármesteri hivatal vagy a megyei könyvtár stb.).

A **vezető kinevezési rendjét** a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. tv. végrehajtásáról, a művészeti, a közművelődési és a közgyűjteményi területen foglalkoztatott közalkalmazottak jogviszonyával összefüggő egyes kérdések rendezéséről szóló a 150/1992. (XI. 20.) Korm. rendelet alapján kell megfogalmazni.

Az **ellátható vállalkozási tevékenység köre és mértéke** egyértelműen a helyi viszonyoktól függ, és leginkább a nagy könyvtárak számára lehet kérdés. E pont tisztázásához figyelembe kell venni az államháztartási tv. 87. §-át, amely szerint a költségvetési szerv az alaptevékenységként megállapított feladatait nem haszonszerzés céljából végzi (ezért az alapfeladat nem jelenhet meg vállalkozási tevékenységként stb.).

Sok kérdést kellene még tisztáznunk, de tapasztalataim szerint olymértékű különbségek vannak az egyes könyvtárak működési feltételeiben, hogy szinte képtelenség írásban végig elemezni a lehetséges variánsokat (lásd például az összevont intézmények problémáit). Írásbeli vagy szóbeli kérdések esetén viszont készséggel állunk rendelkezésükre (és a pályázati dömping ellenére is igyekszünk betartani az előírt határidőt).

Bariczné Rózsa Mária címzetes főtanácsos
NKÖM könyvtári osztály

A könyvtári területen hatályos jogszabályok jegyzéke

1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.

60/1998. (III. 27.) Korm. rend. a sajtótermékek kötelezpéldányainak szolgáltatásáról és hasznosításáról.

161/1998. (IX. 30.) Korm. rend. a nemzeti kulturális örökség miniszterének feladat- és hatásköréről.

64/1999. (IV. 28.) Korm. rend. a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről.

3/1975. (VIII. 17.) KM-PM együttes rendelet a könyvtári állomány ellenőrzéséről (leltározásáról) és az állományból történő törlésről szóló szabályzat kiadásáról.

19/1981. (XII. 8.) MM rendelet a könyvtárközi kölcsönzésről.

7/1985. (IV. 26.) MM rendelet a könyvtári anyagok bejelentéséről.

17/1997. (IV. 18.) MKM rendelet a kulturális és a számítástechnika-alkalmazói (szoftver) szakértők működésének engedélyezéséről.

15/1998. (III. 31.) MKM rendelet a helyi önkormányzatok közművelődési és könyvtári érdekeltség-növelő támogatásáról.

3/1999. (II. 24.) NKÖM rendelet a nemzeti kulturális örökség minisztere által adományozható művészeti és egyéb szakmai díjakról.

MEGJELENT a Könyvtári Raktározási Táblázatok legújabb 9. átdolgozott kiadása. A szerkesztők az előszóban így fogalmazták meg az új kiadás jellemzőit: „A jelen kiadás is az elődök munkájára épül. A folytonosság megőrzése érdekében arra törekedtünk, hogy az előző kiadások alapelveit és szerkezetét megőrizzük, ezért a korábbi kiadásokból mindazokat a szövegrészeket - amelyek ma is változatlan érvényűek - minden módosítás nélkül átvettük.”

Az előző kiadáshoz képest tartalmilag bővült. A kis és nagy könyvtárak számára egyaránt használható, a

kiskönyvtáraknak szóló három számjegyű jelzeteket félkövér betűkkel szedték.

A korábbi kiadástól eltérően nem tüntetik fel az ETO-számokat, mivel ezek körében is változás történt.

A kiadvány beszerzését ajánljuk és javasoljuk minden könyvtár számára.

Megrendelhető:

Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ, Budapest, Budavári Palota, F-épület 1827

Ára: 1.200,- Ft + postaköltség

Megjelenik: alkalmanként 45 példányban

Fk.: Balassi Bálint Könyvtár - MKE Nógrád Megyei Szervezete

Szerkeszti: Balassi Bálint Könyvtár Módszertani osztály

Cím: Balassi Bálint Könyvtár 3100 Salgótarján, Kassai sor 2.; Pf. 18

Telefon: 32/416-777 (20-as mell.)